

мови за професійним спрямуванням / Л. Г. Погиба, Т. О. Грибіниченко, Л. М. Голіченко, Н. В. Кавера. – К.: Кондор, 2014. – 296 с.

3. Погиба Л. Г. Українська мова фахового спрямування / Л. Г. Погиба, Т. О. Грибіниченко, Л. М. Голіченко. – К.: Кондор, 2011. – 352 с.

4. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – К.: Алерта, 2011. – 694 с.

REFERENCES

1. Hromko, T.V. (2016). *Konspekt lektsiy z dystsypliny «Ukrayins'ka mova (za profesiynym spryamuvannyam)» (dlya studentiv dennoyi formy navchannya fakul'tetu istoriyi ta prava)* [Abstract of lectures on discipline «Ukrainian language (for professional direction)» (for students of day form of education of the faculty of history and law)]. Кривушнітський.

2. Pohyba, L. H. (2014). *Praktykum z ukrayins'koyi movy za profesiynym spryamuvannyam*. [Workshop with the Ukrainian language for professional purposes]. Kyiv.

3. Pohyba, L. H. (2011). *Ukrayins'ka mova fakhovoho spryamuvannya*. [Ukrainian language for

professional direction]. Kyiv.

4. Shevchuk, S. V. (2011). *Ukrayins'ka mova za profesiynym spryamuvannyam*. [Ukrainian language for professional direction]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГРОМКО Тетяна Василівна –

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми викладання української мови (за професійним спрямуванням).

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HROMKO Tatiana Vasylivna – candidate of philological Sciences, docent of Department of Ukrainian language of Kirovograd volodymyr vynychehko state university.

Circle of research interests: problems of teaching Ukrainian language (for professional direction).

УДК 378,147:001.895]:811.161.2

ДЕМЕШКО Інна Миколаївна –

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Цentrальноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: demeshkoim@gmail.com

**ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В КУРСІ
«ТЕОРЕТИЧНА ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інноваційні процеси, які охопили сучасне суспільство, поступово впроваджуються й у вищих навчальних закладах. Систематично здійснюється перехід освіти до якісно нового стану, оскільки інновації в освіті вважаються процесом творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання. Беззаперечним є той факт, що динамізм глобальних змін у світі, перетворення в суспільстві потребують певних змін у системі освіти, принципах і методах її організації, розробки інноваційних процесів, технологій

навчання, зокрема у викладанні теоретичних курсів на філологічних факультетах ВНЗ. Інноваційне навчання пов'язане з переглядом процесу набуття знань, розробкою нового стилю навчання.

Динамічний розвиток суспільства, прискорення технологічних, інформаційних, соціальних та інших відтворювальних процесів стають причиною того, що сучасні тенденції навчання вимагають ґрунтовного перегляду навчального процесу у вищих навчальних закладах України. На нашу думку, під освітніми технологіями у вищій школі слід розуміти систему наукових і філологічних знань, а також методів і засобів, що використовуються для створення, збору, передачі, збереження й обробки інформації в предметній галузі вищої школи. Формується

пряма залежність між ефективністю виконання навчальних програм і ступенем інтеграції в них відповідних інформаційно-комунікаційних технологій. Безумовно, розуміння і реалізації проблеми інформатизації вищої освіти полягає в тому, що в результаті повинна бути досягнута глобальна раціоналізація інтелектуальної діяльності в суспільстві за рахунок використання нових інформаційних технологій з метою підвищення ефективності і якості підготовки фахівців до рівня інформаційної культури, досягнутого в розвинених країнах [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом досить активно впроваджуються науково-методичні основи дистанційного навчання. Проблеми дистанційного навчання, основні напрями підвищення ефективності навчання з використанням інформаційних технологій присвячені праці В. Бикова, Н. Тверезовської, Р. Гуревича, М. Жалдака, Ю. Жука та ін.; концептуальні педагогічні положення про дистанційне навчання викладені в працях О. Андрєєва, Л. Гузь, Л. Кечієва, Г. Козлакової, І. Козубовської, С. Мигович, В. Олійника, Є. Полат, П. Стефаненка, С. Тумковського, Є. Федорової, О. Фінагіної, У. Хассона, А. Хуторського та ін.

Мета статті – висвітлити досвід використання дистанційного навчання у викладанні курсу «Теоретична граматики української мови» для студентів філологічних факультетів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні потребує від вчителя-філолога систематизованих наукових знань теоретичних питань сучасної української літературної мови, тому даний курс передбачає ознайомити студентів із теоретичними питаннями сучасної української літературної мови, актуальними проблемами сучасної лінгвістики, сприяє розширенню знань та формуванню вмінь і навичок аналізу проблематики головних галузей сучасного мовознавства, поглиблює знання основних теоретичних положень, актуальних питань мовознавства, морфології та синтаксису, сприяє виробленню навичок сучасних підходів до аналізу мовних явищ, вчить студентів розв'язувати проблемні ситуації, давати відповіді на евристичні питання, виконувати творчі завдання. Мета курсу «Теоретична граматики української мови» – ознайомити студентів із теоретичними питаннями сучасної української літературної мови, останніми досягненнями вітчизняного та зарубіжного мовознавства, здійснити аналіз ключових

проблем, спірних питань, сприяти формуванню в майбутніх філологів науково-лінгвістичного мислення.

Завдання курсу «Теоретична граматики української мови»: 1. Сформувати системне уявлення про сучасну українську літературну мову. 2. Сприяти засвоєнню теоретичних положень, актуальних питань мовознавства, морфології, синтаксису сучасної української літературної мови, історії мови. 3. Ознайомити з головною термінологією і актуальними проблемами сучасної лінгвістики. 4. Сприяти розширенню знань та формуванню вмінь і навичок аналізу проблематики головних галузей мовознавства з огляду на сучасний парадигмальний простір гуманітарного знання. 5. Поглибити і закріпити знання основних теоретичних положень, актуальних питань мовознавства, морфології та синтаксису. Навчити студентів правильно розуміти й аналізувати мовні явища. 6. Виробити навички сучасних підходів до аналізу мовних явищ. 7. Навчити студентів виконувати різного роду лінгвістичні задачі та розв'язувати проблемні ситуації, давати відповіді на евристичні питання, виконувати творчі завдання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*: основні терміни та поняття курсу; етапи формування, становлення та розвитку граматики; основні теоретичні положення, актуальні питання мовознавства, морфології та синтаксису сучасної української літературної мови; сучасних підходів до аналізу мовних явищ; принципи класифікації частин мови, категорії іменних частин мови; динамічні процеси в іменниковому відмінюванні; основні підходи до визначення статусу прийменника; роль головних членів у синтаксичній та семантичній структурі речення; роль другорядних поширювачів у семантичній, формальній та комунікативній організації речення; проблеми гіпотаксису та паратаксису сучасної української літературної мови; *уміти*: визначати спільні та відмінні риси граматичних категорій іменних частин мови; характеризувати норми української літературної мови; аналізувати проблеми головних галузей мовознавства з огляду на сучасний парадигмальний простір гуманітарного знання; виконувати різного роду лінгвістичні задачі та розв'язувати проблемні ситуації, давати відповіді на евристичні питання, виконувати творчі завдання; добирати приклади слів, демонструючи теоретичні положення.

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які

забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі. Дистанційній освіті притаманна гнучкість, модульність, паралельність (навчання поєднується з основною професійною діяльністю), віддаленість, масовість (охоплення), економічна ефективність дистанційного навчання (рентабельність), використання всіх видів інформаційних технологій, знімає соціальну напругу (отримання освіти, завдань незалежно від соціального статусу, місця проживання), забезпечує зручну можливість освітніх послуг. Застосування нових технологій, використання оновлених навчальних матеріалів, нових методів навчання робить дистанційну освіту загальнодоступною. Завдяки дистанційному навчанню надається навчальний матеріал студенту, контролюється успішність студента; забезпечується інтерактивна співпраця викладача і студента; доповнюється курс новою інформацією.

Переваги дистанційного навчання у викладанні теоретичного курсу для магістрантів: 1) можливість навчання в зручний час, у певному місці, здобуття освіти без відриву від основної роботи, відсутність обмежень у часі для засвоєння матеріалу; 2) модульність – розбиття матеріалу на окремі функціонально завершені теми (або змістові модулі), які вивчаються в міру засвоєння і відповідають здібностям окремого студента або групи загалом; 3) можливість одночасного використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю студентів; 4) інтерактивність – активне спілкування між студентами групи і викладачем, що значно посилює мотивацію до навчання, поліпшує засвоєння матеріалу; 5) більші можливості контролю якості навчання, які передбачають проведення дискусій, використання самоконтролю, відсутність психологічних бар'єрів [3]. При дистанційному навчанні суб'єктами в інтерактивній взаємодії виступають викладачі і студенти, а засобами здійснення подібної взаємодії є електронна пошта, телеконференції, діалоги в соцмережі, а потім як результат роботи – презентації, захист проєктів.

Серед недоліків дистанційного навчання у викладанні теоретичного курсу для магістрантів варто виділити відсутність безпосереднього контакту викладача і студента, високий рівень свідомості студента, необхідність постійного доступу до джерел інформації, відчувається брак практичної роботи і навичок мовних розборів, відсутній

постійний контроль над студентом. Успішним буде дистанційне навчання, коли розроблені навчальні робочі програми курсів, наявні навчальні посібники, можливість використовувати різні види технологій: кейс-технології, мережеві технології тощо.

Дистанційна освіта розширює та оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій. Дистанційне навчання має позитивний вплив на студента за рахунок підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини, самоорганізації, прагнення до знань, використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, уміння самостійно приймати відповідальні рішення, враховуючи обмеження часу і завантаженість студента іншими видами діяльності. Необхідно зазначити, що якість дистанційної освіти не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки дидактичних засобів використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали, передбачається введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її освітнім стандартам. Нові електронні технології дозволяють забезпечити активне залучення студентів у навчальний процес, скерувати, спрогнозувати, актуалізувати навчальні питання, теоретичні проблеми.

Дистанційне навчання орієнтується на такі групи студентів: 1) особи, які не мають можливості одержати високоякісні освітні послуги в традиційній системі освіти із-за професійної зайнятості; 2) особи, які не мають можливості навчатися в традиційній системі освіти із-за географічної віддаленості від навчального закладу; 3) особи, які за сімейними обставинами (соціальна (декретна) відпустка, додаткова робота (постійне або тимчасове працевлаштування) тощо) не можуть навчатися в традиційній системі освіти (на денній формі навчання); 4) особи, які бажають одержати післядипломну освіту.

Важливою та ефективною умовою прогресу будь-якого суспільства було і є створення і розширення єдиного інтерактивного інформаційного простору. Саме єдині інформаційні простори історично в значній мірі сприяли прискоренню розвитку всього людства в цілому, були вирішальним чинником удосконалювання цивілізації у всіх сферах (духовної, професійної, тілесної, культурної і інших) [1]. Виділяють такі основні напрямки і проблеми створення і

розвитку єдиного інформаційного освітнього простору:

1. Технічне оснащення навчальних закладів. Усе більш актуальною стає проблема реалізації освітніх інформаційних технологій в інваріантних середовищах і стандартах. 2. Організація підготовки фахівців. 3. Створення єдиної системи інформаційних ресурсів. Координація і контроль з боку наукового і навчального відділів, вираженого в тій чи тій формі. 4. Переклад інформаційних ресурсів на електронні носії. Інформація про це повинна бути достовірною, своєчасною, повною, оперативно обробленою і централізованою. Це припускає вдосконалення управління, широке використання планування, діагностика та інші планово-аналітичні розробки.

Магістранти працюють за електронним навчальним посібником викладача [2]. У викладанні даного курсу необхідним є поєднання новітніх підходів до науково-методичного забезпечення навчальних фахових дисциплін, зокрема курсу «Теоретична граматики української мови» з традиційною методикою, використання мультимедійних засобів, індивідуальних навчальних проектів, удосконалення системи контролю знань, умінь і навичок студентів. У кінці курсу студенти захищають індивідуальні навчально-дослідницькі завдання (ІНДЗ), проекти, готують презентації. ІНДЗ включають такі елементи наукового дослідження: практична значущість, комплексний і системний підходи до розв'язання поставленого завдання, використання сучасних теоретичних методологій і наукових розробок та досліджень за даною темою, а також застосування творчого підходу й відбиття власного бачення розв'язання поставленого завдання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Дистанційна робота підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для творчості, знаходження і закріплення професійних навичок, викладач має змогу застосовувати і реалізовувати нові форми і методи навчання, застосовуючи свою концепцію і моделювання мовних явищ і процесів. Тому необхідно вдосконалювати і розвивати нові форми і методи дистанційного навчання і контролю за виконаними видами роботи. До найважливіших напрямків переходу до дистанційної освіти відносять фундаменталізацію освіти, реалізацію концепції випереджальної освіти, використання методів інноваційної і

розвивальної освіти на основі застосування перспективних інформаційних технологій, підвищення доступності якісної освіти шляхом розвитку системи дистанційного навчання і засобів інформаційної підтримки навчального процесу сучасними інформаційними і телекомунікаційними технологіями.

На сучасному етапі суспільством висуваються нові вимоги до системи освіти, форм, методів, принципів навчання, що сприятиме на якісно новому рівні підготувати студентів до майбутньої трудової діяльності, а досягти високих результатів у навчальному процесі можна шляхом взаємодії традиційних та інноваційних процесів у викладанні теоретичних курсів на філологічних факультетах ВНЗ. Тому застосування інноваційних педагогічних процесів і технологій є однією з умов якісної підготовки майбутнього фахівця.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в застосуванні інноваційних процесів і технологій, використанні проектного методу, кейс-методу у взаємодії з традиційними методами навчання під час викладання курсу «Теоретична граматики української мови» для студентів філологічних факультетів ВНЗ.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гузь Л. А. Проблеми та переваги розвитку наукових засад дистанційної освіти [Електронний ресурс] / Л. А. Гузь. – Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-ossdnu.pdf
2. Демешко І. М. Теоретична граматики української мови: навч. посіб. (Електронний варіант). / І. М. Демешко. – 2017. – 120 с.
3. Мигович С. М. Огляд сучасного дистанційного навчання в Україні [Електронний ресурс] / С. М. Мигович. – Режим доступу: www.setlab.net/?view=article-guz

REFERENCES

1. Guz, L. A. (2010). *Problemi ta perevagi rozvritku rozvritku naukovih zasad distantsynoyi osviti [Elektronniy resurs]*. [Problems and benefits of the development of scientific foundations of distance education]. Rezhim dostupu : http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-ossdnu.pdf
2. Demeshko, I. M. (2017). *Teoretichna gramatika ukrayinskoyi movi: navch. posib. (Elektronniy variant)*. [Theoretical grammar of the Ukrainian language: textbook. manual]. Kropyvnytskyi.
3. Migovich, S. M. (2010). *Oglyad suchasnogo distantsynogo navchannya v Ukraini [Elektronniy resurs]*. [Review of modern remote education in Ukraine]. Rezhim dostupu:

http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-ossdnu.pdf

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДЕМЕШКО Інна Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика навчання української мови у вищій школі, удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів-філологів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DEMESHKO Inna Mykolaivna – candidate of philological Sciences, associate Professor of the Department of Ukrainian language of the Central Ukrainian Volodymyr Vinnichenko state pedagogical university.

Circle of research interests: methodology of teaching the Ukrainian language in higher education, improvement of professional training of future teachers-philologists.

УДК:378.6.147

ЗАХАРОВА Оксана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної та психофізіологічної підготовки Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету
e-mail: sanusia72@mail.ru

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АвіАЦІЙНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні зміни в соціальній, економічній, культурній сферах, процеси інтеграції України в освітній європейський простір зумовлюють нові вимоги до особи фахівця з вищою освітою, зокрема до його професійної підготовки. Система освіти як соціокультурний інститут, що динамічно реагує на запити суспільства, повинна забезпечувати підготовку такого фахівця, який володіє навичками взаємодії з професійним та соціальним середовищем, що відповідають сучасним міжкультурним, економічним і технологічним умовам. Важливим чинником, що визначає вимоги до професійної діяльності спеціаліста, є зміни, які відбуваються у сучасному житті під впливом науково-технічного прогресу, підвищення інтенсивності професійної діяльності. Різне зростання технічної оснащеності та інформаційної насиченості праці, збільшення швидкості обробки інформації, прийняття рішень та виконання дій, необхідність тривалий час підтримувати високий ступінь готовності, що призводить до ряду психологічно значущих змін у змісті професійної підготовки майбутніх авіаційних спеціалістів.

Усе різноманіття психіки так чи інакше виявляється в професійній діяльності

людини, але разом з тим ці прояви мають різний характер, що зумовлено специфічними для кожної професії предметами і знаряддями праці, а також професійними задачами спеціальності та спеціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософсько-психологічне осмислення і виділення категорії діяльності відбувається через її розгляд з позицій людської праці як прототипу будь-якої форми взаємовідносин людини із середовищем та предметним світом. Такий підхід, що відмежовувався від інших, у яких протиставлялися свідомість і діяльність людини, закладав основи принципово нової фундаментальної діяльнісної теорії, яка досягла певного ступеня завершеності в концепціях С. Рубінштейна та О. Леонтьєва і була в подальшому, розвинута їхніми послідовниками: у філософії М. Каганом, у психології – Е. Ільїним, Б. Ломовим та П. Флоренським.

Мета статті полягає в дослідженні психофізіологічних основ безпечної професійної діяльності авіаційних спеціалістів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній науковій традиції категорія діяльності в цілому розглядалася як онтологічна основа концепції